

PROCES PRILAGODBE I KORIŠTENJA FONDOVA EUROPSKE UNIJE – PRIMJER HRVATSKE

SAŽETAK: Hrvatska je polovinom 2011. godine, privremeno zatvorila sva pregovaračka poglavlja s Europskom unijom. U tom procesu započela je provoditi regionalne reforme i gospodarske politike koje vode konkurentskom napredovanju i učinkovitijem korištenju fondova Europske unije. U radu se promišlja o statističkoj podjeli hrvatskog prostora na tri regije. Analiziraju se statistički indikatori koji opisuju faktore i područja konkurentnosti hrvatskih (županija) regija. Sintetiziraju se ekonomski učinci korištenja EU fondova i procesi koji se dešavaju u Hrvatskoj tijekom priprema za punopravno članstvo u Europskoj uniji i mogućnosti sudjelovanja u raznim pretpriputnim programima i drugim oblicima financijske i tehničke podrške.

KLJUČNE RIJEČI: regionalizacija, konkurentnost, pridruživanje, europski program, fondovi

1. PROCES PRIDRUŽIVANJA HRVATSKE EUROPSKOJ UNIJI

Nastanak ideje o osnivanju Europske unije vezuje se za prijedlog Winstona Churchilla o formiranju Sjedinjenih Država Europe iznesen 19. rujna 1946. godine u Zurichu. Taj govor rezultirao je dobrom suradnjom šest država: Belgije, Francuske, Njemačke, Italije, Luksemburga i Nizozemske, koje su u Parizu 18. travnja 1951. godine, potpisale Pariški ugovor o osnivanju Europske zajednice, koja 1. studenog 1993. godine prerasta u Europsku uniju kao međuvladinu i nadnacionalnu zajednicu europskih država temeljem Ugovora o Europskoj uniji, poznatijeg kao Ugovor iz Maastrichta. Polovicom 1973. godine, Europskoj zajednici, odnosno Uniji, pristupaju Danska, Irska i Velika Britanija, a 1981. i Grčka. Krajem 1986. u EU primaju se Portugal i Španjolska, a 1995. Austrija, Finska i Švedska. Godine 2004. primljeni su u članstvo EU Cipar, Češka Republika, Estonija, Latvija, Mađarska, Malta, Poljska, Slovačka i Slovenija, a 2007. godine Bugarska i Rumunjska. Europska unija danas broji 27 država članica i blizu 500 milijuna stanovnika.

Pravni temelj i Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Hrvatske i Europske unije potpisan je 29. listopada 2001. U njemu se ističe da je ulazak Hrvatske

¹ vvujic@fthm.hr

u EU vitalni vanjskopolitički i gospodarski cilj (Vukadinović i Čehulić, 2005). U prosincu 2002. Hrvatski sabor prihvatio je Rezoluciju o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji. Ubrzo nakon toga, 21. veljače 2003. Hrvatska podnosi zahtjev za punopravno članstvo u EU. Europsko vijeće na lipanjskom sastanku u Solunu 2003. godine potvrdilo je europsku perspektivu zemalja Zapadnog Balkana. Slijedila je uobičajena procedura izrade mišljenja, temeljem kojeg Europska komisija u srpnju 2003. godine Hrvatskoj dostavlja upitnik s 4.560 pitanja. Vlada Republike Hrvatske uručila je Europskoj komisiji u listopadu 2003. godine odgovore na dostavljena pitanja. Europska komisija u travnju 2004. godine donosi pozitivno mišljenje o zahtjevu Republike Hrvatske za članstvo u EU. Europsko vijeće 18. srpnja 2004. godine donosi odluku kojom se Republici Hrvatskoj odobrava status države kandidatkinje za punopravno članstvo u EU.

Nakon toga, Vijeće Europske unije usvojilo je Pregovarački okvir za pregovore s Republikom Hrvatskom koji su započeli tek 3. listopada 2005. godine. Od tada pa sve do 10. lipnja 2011. godine Hrvatska je otvarala i zatvarala ukupno 35 pregovaračkih poglavlja i to: 1) Sloboda kretanja roba 2) Sloboda kretanja radnika 3) Pravo poslovnog nastanka i sloboda pružanja usluga 4) Sloboda kretanja kapitala 5) Javne nabave 6) Pravo trgovačkih društava 7) Pravo intelektualnog vlasništva 8) Tržišno natjecanje 9) Financijske usluge 10) Informacijsko društvo i mediji 11) Poljoprivreda i ruralni razvitak 12) Sigurnost hrane, veterinarstvo i fitosanitarni nadzor 13) Ribarstvo 14) Prometna politika 15) Energetika 16) Porezi 17) Ekonomska i monetarna unija 18) Statistika 19) Socijalna politika i zapošljavanje 20) Poduzetništvo i industrijska politika 21) Transeuropske mreže 22) Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata 23) Pravosuđe i temeljna ljudska prava 24) Pravda, sloboda i sigurnost 25) Znanost i istraživanje 26) Obrazovanje i kultura 27) Okoliš 28) Zaštita potrošača i zdravlja 29) Carinska unija 30) Vanjski odnosi 31) Vanjska, sigurnosna i odbrambena politika 32) Financijski nadzor 33) Financijske i proračunske odredbe 34) Institucije 35) Ostala pitanja.

Nakon zatvaranja svih 35 pregovaračkih poglavlja, Europska komisija preporučila je primanje Hrvatske u punopravno članstvo 1. srpnja 2013. godine. Do ulaska u članstvo u Europsku uniju svaka država kandidatkinja dužna je preuzeti cijelu pravnu stečevinu Europske unije i biti sposobna za njezinu učinkovitu primjenu. Tek nakon toga predstavnici zemalja članica EU i zemlje pristupnice potpisat će Ugovor o pristupanju kojeg će zatim morati ratificirati sve zemlje potpisnice u skladu sa svojim ustavnim odredbama. Nakon dovršetka procesa ratifikacije, zemlja pristupnica postaje punopravnom članicom EU, pod uvjetom da na referendumu građani Hrvatske daju svoj pristanak. Hrvatska će u EU, kao i druge članice, imati jednaka prava u Vijeću Europske unije i u Europskoj komisiji, uključujući i pravo veta. U Europskom parlamentu, koji ima 750 mjesta, Hrvatska će na temelju broja stanovnika i raspodjeli mjesta najvjerojatnije imati 13 zastupnika koji će biti birani na sljedećim europskim izborima 2014. godine.

2. TROŠKOVI PRILAGODBE I RAZINA KORIŠTENJA FONDOVA EU

Članstvo u EU neće se odraziti jednako na sve strukture hrvatskoga društva. Priključivanje EU donosi Hrvatskoj brojne transfere iz proračuna EU, ali i gubitak carinskih prihoda i potrebu prilagodbe poreznih prihoda. Analizom fiskalnih učinaka temeljem analize prihoda, pri ulasku u EU neupitno će doći do određenih promjena. Naime, dio proračunskih prihoda od poreza na dodanu vrijednost (PDV) i carina odlit će se standardnim mehanizmima u proračun EU-a, dok će se istodobno potencijalno otvoriti prostor za povećanje određenih vrsta prihoda (poput trošarina) zbog usklađivanja poreznog sustava. Kao protuteža tom neto odljevu sredstava, pojavit će se i transferi iz proračuna EU-a u hrvatski proračun.

Potrebno je naglasiti da neke zemlje članice EU-a još nisu potpuno uskladile svoju strukturu trošarina, što pak navodi na zaključak da ni Hrvatska neće morati odmah nakon ulaska u EU u cijelosti uskladiti svoju strukturu trošarina. Usklađivanje će trebati provesti u dogovorenom monitoring razdoblju. Međutim, pitanje je hoće li svi ti troškovi imati neutralan, pozitivan ili negativan učinak na javne financije. Uz znatne izdatke za prilagodbu u područjima kao što su okoliš, poljoprivreda i transport, te izdvajanja za proračun EU-a, doći će i do promjene u strukturi rashoda. Ulazak u EU ne bi trebao značajnije povećati cijene u Hrvatskoj, ali bi se mogao osjetiti pritisak na povećanje deficita opće države od oko 1,1 posto BDP-a u prvim godinama članstva.

Prema iskustvima nekih država koje su postale članice EU-a, ukupni makroekonomski učinak pristupanja EU-u za Hrvatsku se procjenjuje na 0,25% bruto proizvoda ili ukupno 11 milijardi eura (Belošević i suradnici, 2009.). Zaštita okoliša i zdravlja trebalo bi biti područje s vjerojatno najvišim financijskim troškovima. Procjenjuje se da će samo u zaštitu voda trebati uložiti gotovo 10 milijardi kuna, u gospodarenje otpadom oko 5,8 milijardi kuna, a u vodno gospodarstvo više od 24 milijarde kuna. Najteže će vjerojatno biti na području poljoprivrede, koja nakon ulaska Hrvatske u EU može godišnje očekivati oko 2,5 milijardi kuna izravnih potpora iz EU-a, no to neće biti dovoljno da se nadomjesti trenutačne državne potpore. Stručnjaci, ipak, smatraju da će troškovi priključenja Hrvatske Europskoj uniji biti kratkoročni i jednokratni, dok će koristi biti brojne i dugotrajne. Sam ulazak u EU trebao bi pridonijeti s oko 0,6% bržim rastom BDP-a godišnje.

Hrvatska je početkom 2002. godine počela usklađivati svoj sustav potpora sa standardima EU-a. Usklađivanje sustava državnih potpora zapravo znači postupno ukidanje sektorskih potpora i oslanjanje na horizontalne potpore koje ne favoriziraju nijednog proizvođača ili proizvod. Prema procjenama Instituta za javne financije (Kesner-Škreb, Pleše i Mikić, 2003), državne potpore u Hrvatskoj iznose 5,25% BDP-a, dok u EU-u iznose samo 1% BDP-a. Na osnovi tih podataka može se pretpostaviti da će usklađivanje s EU-om donijeti uštede hrvatskom proračunu u iznosu od 4% BDP-a.

Stjecanjem statusa kandidata, Republici Hrvatskoj otvorena je mogućnost sudjelovanja u raznim pretpristupnim programima i drugim oblicima financijsko-tehničke podrške, koje određenim projektima nude razni fondovi. Europski fondovi razlikuju se po namjeni, obuhvatu i zemljama kojima su namijenjeni za regionalnu pomoć, očuvanje prirodnih resursa, pretpristupnu pomoć, vanjsku pomoć i programe Unije. U praksi EU-a do sada se razlikuju strukturalni i kohezijski fondovi. Strukturalni fondovi namijenjeni su pojedinim regijama zemalja članica EU-a, a Kohezijski fond namijenjen je najsiromašnijim zemljama članicama. U okviru nove kohezijske politike EU-a, za razdoblje od 2007. do 2013. godine, postoje sljedeći raspoloživi fondovi (Kandžija, V. i Cvečić, 2011):

- **Europski socijalni fond (ESF)** - namijenjen olakšavanju zapošljavanja i geografskoj mobilnosti radnika, te osposobljavanju radnika;
- **Europski fond za regionalni razvoj (EROF)** - namijenjen korigiranju regionalnih neravnoteža u Uniji, posebno putem financiranja infrastrukture, investicija i inovacija;
- **Kohezijski fond (Cohesion fund)** - namijenjen projektima u području okoliša, transporta i obnovljive energije;
- **Europski poljoprivredni garancijski fond EAGF/FEAGA**;
- **Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EAFRD/FEADER)**;
- **Europski ribarski fond (EFF/FEP)**;
- **Fond solidarnosti EU-a (EUSF/FSUE)** - namijenjen područjima Unije pogođenim značajnim prirodnim nepogodama;
- **Europski investicijski fond (EIF)** - financijska institucija koja ulaže kapital i odobrava jamstva bankama i drugim posrednicima koji investiraju u infrastrukturne projekte i razvoj malih i srednjih poduzeća u Uniji i izvan nje;
- **Europski fond za prilagodbe procesima globalizacije (EGAF/FEAM)** - namijenjen poslovnim subjektima u EU-u koji trebaju pomoć u rješavanju organizacijskog i tehnološkog viška djelatnika.

Naznačenim fondovima EU pomaže raznim institucijama, ustanovama, poduzećima i udrugama, iz EU-a putem programa u području istraživanja, konkurentnosti i inovacija, obrazovanja, zdravlja, kulture, medija, ljudskih potencijala, solidarnosti, itd. U pojedinim programima mogu sudjelovati i korisnici iz trećih zemalja, pod uvjetom da su potpisani odgovarajući sporazumi. Financiraju se razni projekti, od potpore institucionalne izgradnje i razvoja demokracije, istraživačkih i razvojnih projekata do humanitarne pomoći. U tablici 1. prikazuje se struktura korištenih sredstava Europske unije.

Tablica 1: Fondovi i sredstva za ruralni razvoj za nove članice EU-a, od 2005. do 2009.

Zemlja	Strukturni fondovi (% BDP-a)					Prosjek
	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	
Bugarska			0,29	0,37	0,50	0,39
Češka	0,14	0,22	0,54	0,71	0,90	0,50
Estonija	0,61	0,65	0,86	0,77	0,81	0,14
Latvija	0,67	0,41	0,34	0,98	0,79	0,04
Litva	0,52	0,58	1,10	1,18	3,15	1,31
Mađarska	0,29	0,62	0,93	0,73	1,42	0,80
Poljska	0,31	0,59	1,01	0,83	1,19	0,79
Rumunjska			0,21	0,28	0,53	0,34
Slovenija	0,16	0,19	0,30	0,35	0,57	0,32
Slovačka	0,30	0,43	0,82	0,79	0,61	0,59
Prosjek	0,37	0,46	0,74	0,70	1,35	0,72

Zemlja	Kohezijski fondovi (% BDP-a)					Prosjek
	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	
Bugarska				0,26	0,26	0,23
Češka	0,02	0,19	0,18	0,42	0,54	0,27
Estonija	0,03	0,41	0,51	0,70	0,92	0,51
Latvija	0,16	0,47	0,73	0,69	0,75	0,56
Litva	0,23	0,22	0,53	0,77	1,29	0,61
Mađarska	0,09	0,15	0,37	0,39	0,92	0,38
Poljska	0,01	0,12	0,34	0,44	0,77	0,34
Rumunjska			0,13	0,19	0,26	0,19
Slovenija	0,03	0,10	0,16	0,28	0,47	0,21
Slovačka	0,11	0,17	0,33	0,46	0,32	0,28
Prosjek	0,08	0,23	0,35	0,46	0,65	0,36

Zemlja	Sredstva za ruralni razvoj (% BDP-a)					Prosjek
	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	
Bugarska				0,68	0,36	0,35
Češka	0,15	0,16	0,28	0,17	0,27	0,20
Estonija	0,44	0,32	0,45	0,33	0,69	0,44
Latvija	0,70	0,59	0,53	0,54	0,56	0,58
Litva	0,66	0,58	1,08	0,23	0,93	0,70
Mađarska	0,15	0,26	0,47	0,15	0,57	0,32
Poljska	0,27	0,42	0,61	0,30	0,34	0,39
Rumunjska				0,40	0,49	0,30
Slovenija	0,24	0,38	0,37	0,25	0,32	0,31
Slovačka	0,27	0,29	0,40	0,29	0,46	0,34
Prosjek	0,36	0,37	0,42	0,33	0,50	0,39

Izvor: Prilagođeno prema <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

Iz tablice 1. može se uočiti da su najuspješnije bile one zemlje u kojima je postignuta kvalitetna suradnja između javnog i privatnog sektora, kao što su Estonija, Latvija, Litva, Poljska i Mađarska. One su iznad prosječno koristile skoro gotovo sve fondove EU-a, što se odrazilo i na njihovu konkurentnost. Najznačajniji fondovi i proračunski instrumenti Unije u razdoblju od 2007. do 2013. godine su:

- **Instrument pretpristupne pomoći (IPA)** - namijenjen zemljama kandidatkinjama za pristup EU-u. Ovaj jedinstveni pretpristupni instrument razlikuje dvije skupine zemalja: 1) države sa statusom potencijalnog kandidata za članstvo u Uniji (Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora i Srbija), 2) države sa statusom kandidata za članstvo u Europskoj uniji (Hrvatska, Makedonija i Turska). Program IPA sastoji se od sljedećih pet komponenti: IPA I - jačanje kapaciteta i izgradnja institucija, IPA II - prekogranična suradnja, IPA III - regionalni razvoj, IV - razvoj ljudskih potencijala, V - ruralni razvoj.
- **Europski instrument susjedstva i partnerstva (ENPI/IEPV).**
- **Europski fond za razvoj (EOF)** - koji se financira izvan općeg proračuna EU-a (zemlje ACP i OCT).
- **Instrument za razvoj i suradnju (OCI)** - obuhvaća ostale zemlje u razvoju i određene tematske programe (npr. migracije i azil).

Svi naznačeni fondovi i instrumenti namijenjeni su, prije svega, financiranju prilagodbe standardima Europske unije. EU državama kandidatkinjama na raspolaganje stavlja izdašna bespovratna sredstva upravo za prilagodbu standardima EU-a u pretpristupnom razdoblju (za RH cca. 380 mil. EUR godišnje kroz program IPA), te vrlo izdašna sredstva kroz ostale programe i donacije (za RH cca. 1-1,2 milijarde EUR godišnje) radi dostizanja stupnja razvijenosti u skladu s prosjekom EU-a. Pregled programa i iskorištenih sredstava vidljiv je u tablici 2.

Tablica 2: Pregled korištenih programa i sredstava do 31.12.2009.

PROGRAM	Apsolutni iznosi u EUR							
	Dodijeljeno	Ugovoreno	%	Doznačeno	%	Plaćeno	%	
CARDS	75.940.045	72.751.141	95,80	72.147.965	99,17	67.268.693	92,46	
PHARE	137.289.500	118.580.349	86,37	109.124.693	92,03	89.265.470	75,28	
ISPA	59.000.000	35.169.222	59,61	20.846.023	59,27	14.175.086	40,31	
SAPARD	25.000.000	15.425.682	61,70	13.960.233	90,50	12.083.170	78,33	
UKUPNO	297.229.545	241.926.394	81,39	216.078.914	89,32	182.792.419	75,56	
IPA	372.108.020	28.651.823	7,70	80.602.248	281,32	13.716.305	47,87	
SVEUKUP.	669.337.565	270.578.217	40,42	296.681.162	109,65	196.508.724	72,63	

Izvor: Ministarstvo financija, Nacionalni fond, 2010.

Visoka iskorištenost (92,46%) programa CARDS može se u velikoj mjeri pripisati činjenici da su njime upravljale izravno službe Europske komisije. Republici Hrvatskoj je kroz pretpristupne programe CARDS 2003, CARDS 2004, PHARE, ISPA i SAPARD ukupno dodijeljeno 297,23 milijuna eura, od čega je do 31.12.2009. godine ugovoreno 241,93 milijuna eura, odnosno 81,39%. Od strane Europske komisije doznačeno je 216,08 milijuna eura ili 89,32% ugovorenih sredstava. U tom razdoblju iz doznačenih sredstava plaćeno je krajnjim korisnicima 182,79 milijuna eura ili 75,56% ugovorenog iznosa (Fićor, 2009).

Dodamo li tome i sredstva iz IPA programa, iz navedenog proizlazi da je Republici Hrvatskoj do 1.12.2009. godine kroz sve programe ukupno dodijeljeno 669,34 milijuna eura, a ugovoreno je 270,58 milijuna eura, odnosno samo 40,5% dodijeljenih sredstava, a plaćeno je krajnjim korisnicima 196,51 milijun eura ili 72,63% ugovorenog iznosa, odnosno iskoristila je samo jednu trećinu od dodijeljenih joj sredstava. Hrvatska ipak nije jedinstvena po ovom iskustvu, jer su gotovo sve države koje su postale članice u posljednja dva vala proširenja iskusile velike teškoće u korištenju strukturnih i kohezijskih fondova.

Korištenje fondova EU-a i drugih oblika financijskih i drugih potpora trebalo je podići Hrvatsku razinu konkurentnosti. Međutim, ta se pretpostavka nije dogodila. Tome je pridonijela velika centralizacija hrvatske države i loša struktura kadrova u javnoj upravi i samoupravi. Brojni su primjeri koji izravno povezuju stupanj decentraliziranosti neke države sa sposobnošću korištenja sredstava EU-a, pa se općenito može konstatirati da su decentralizirane države sa snažnim regionalnim samoupravama ujedno i najuspješnije u povlačenju sredstava EU-a.

Od 1990. godine Hrvatska je napravila velike korake kako bi se prilagodila funkcionalnoj tržišnoj ekonomiji i mnogi analitičari se slažu da je danas hrvatsko gospodarstvo ne samo funkcionalno tržišno gospodarstvo, već i da je u vrlo visokom stupnju integrirano u šire europsko okruženje. Ipak, evidentne su poteškoće, naročito u proizvodnom sektoru, te je nužno do maksimuma iskoristiti financijsku pomoć koja i u okviru instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA) stoji na raspolaganju za razvoj konkurentnosti gospodarstva, odnosno za stvaranje infrastrukturnih pretpostavki za razvoj gospodarstva. Nakon pristupanja EU-u, u tu svrhu bit će na raspolaganju još puno veća sredstva, te je nužno uložiti znatno veće napore da bi se i gospodarstvenici i javna uprava motivirali i osposobili za korištenje tih instrumenata.

Pravila EU-a svakako predviđaju široku lepezu instrumenata dizajniranih upravo za podizanje konkurentnosti i razvoj gospodarstva temeljenog na znanju i inovacijama, koje stvara visoku dodatnu vrijednost. Važno je istaknuti da su sve nove države članice bilježile ubrzane stope rasta u prvim godinama nakon pristupanja, te da su gotovo bez iznimke postigle izvrsne rezultate upravo učinkovitim korištenjem sredstava EU-a za razvoj gospodarske infrastrukture, privlačenje stranih investicija, te razvoj konkurentnog gospodarstva.

Raspoloživost strukturnih fondova, te nekih drugih instrumenata potpora EU-a za gospodarstvo, dodatno je dobila na značaju slijedom Lisabonske strategije, koja je financijske potpore EU-a usmjerila upravo na komercijalizaciju istraživanja i razvoja, te poticanje sinergije između obrazovnog, tj. znanstvenog sustava i gospodarstva. U Hrvatskoj se trenutno koristi program IPA, čija III komponenta - Regionalna konkurentnost ima tri definirana prioriteta:

- izgradnja poslovne infrastrukture u regijama koje zaostaju u razvoju,
- stvaranje pozitivne klime za ulaganja (pružanje savjetodavne pomoći malim i srednjim poduzećima, razvoj klastera i poslovnih zona, e-poslovanje i stvaranje infrastrukture za inovativne proizvode),
- tehnička pomoć za upravljanje projektima.

U cilju korištenja naznačenih programskih prioriteta neophodno je izgraditi partnerstvo za uspješno upravljanje financijskim instrumentima EU-a. Partnerstvo je nužno kako u vertikalnom, tako i u horizontalnom smislu. Posebno je važno partnerstvo malih općina i gradova radi veće funkcionalnosti sustava u njihovoj nadležnosti, te gospodarskih subjekata radi racionalizacije troškova i povećanja konkurentnosti.

3. REGIONALNA KONKURENTNOST HRVATSKE

Regionalna politika Europske unije instrument je financijske solidarnosti i kohezije, a ima za cilj postizanje harmoničnog, ujednačenog i održivog razvoja, te jačanje gospodarske i socijalne kohezije unutar Unije. U tom pravcu, regionalna politika EU-a posvećena je osposobljavanju regija da budu konkurentne, unapređujući ekonomski rast i stvarajući nova radna mjesta. Europska regionalna politika osmišljena je kako bi konkretnim rezultatima, promicanjem gospodarske i socijalne kohezije smanjila jaz između stupnja razvoja različitih regija. Politika pomaže financirati konkretne projekte za regije, gradove i njihove stanovnike. Ideja je stvoriti potencijale, tako da regije u potpunosti mogu pridonijeti postizanju većeg rasta i konkurentnosti.

Regionalna politika EU-a sastoji se od tri cilja koja se posebno potiču: približavanje, regionalna konkurentnost i zapošljavanje, te europska teritorijalna suradnja. Europska unija je među najbogatijim područjima svijeta, no unutar nje, između njezinih regija, postoje velike razlike u prihodima i mogućnostima. Razlike u bogatstvu velike su kako među državama, tako i unutar svake od država EU-a. Najuspješnije regije prema BDP-u po glavi stanovnika su urbane regije: London, Bruxelles i Hamburg. Najbogatija država - Luksemburg više od sedam puta je bogatija od najsiromašnijih novih članica EU-a, Rumunjske i Bugarske. U tablici 3. prikazuje se BDP po stanovniku u nekim državama.

Tabela 3: BDP po stanovniku u nekim državama

Države	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.
EU (27 država)	20,70	21,70	22,50	23,70	25,00	25,00	23,50	24,40
EU (25 država)	21,90	22,90	23,70	24,90	26,20	26,20	24,60	25,60
EU (15 država)	25,00	26,00	26,70	28,00	29,30	29,10	27,40	28,40
Belgija	26,60	28,00	29,00	30,20	31,60	32,30	31,50	32,60
Bugarska	2,400	2,60	3,00	3,40	4,00	4,60	4,60	4,80
Češka	8,300	9,00	10,20	11,50	12,80	14,80	13,50	14,20
Danska	35,00	36,50	38,30	40,20	41,70	42,50	40,30	42,20
Njemačka	26,00	26,60	27,00	28,10	29,50	30,10	29,00	30,30
Estonija	6,400	7,20	8,30	10,00	12,00	12,20	10,30	10,70
Irska	35,30	37,00	39,30	41,80	43,50	40,50	35,90	34,90
Grčka	15,60	16,70	17,50	19,00	20,30	21,10	20,80	20,40
Španjolska	18,60	19,70	20,90	22,30	23,50	23,90	22,90	23,10
Francuska	25,60	26,50	27,30	28,40	29,60	30,10	29,30	29,80
Italija	23,20	23,90	24,40	25,20	26,00	26,20	25,20	25,60
Cipar	16,10	17,00	17,90	19,00	20,30	21,60	21,10	21,60
Latvija	4,30	4,80	5,60	7,00	9,20	10,10	8,20	8,00
Litva	4,80	5,30	6,10	7,10	8,50	9,70	8,00	8,40
Luksemburg	57,20	60,00	65,20	71,80	78,10	80,80	75,20	79,50
Mađarska	7,30	8,10	8,80	8,900	9,90	10,50	9,10	9,70
Malta	11,40	11,30	11,90	12,50	13,30	14,20	14,10	14,80
Nizozemska	29,40	30,20	31,50	33,10	34,90	36,20	34,60	35,40
Austrija	27,70	28,70	29,80	31,30	33,00	33,90	32,90	34,10
Poljska	5,00	5,30	6,40	7,10	8,20	9,50	8,10	9,30
Portugal	13,70	14,20	14,60	15,10	16,00	16,20	15,90	16,20
Rumunjska	2,40	2,80	3,70	4,50	5,80	6,50	5,50	5,70
Slovenija	12,90	13,60	14,40	15,50	17,10	18,40	17,30	17,30
Slovačka	5,50	6,30	7,10	8,30	10,20	11,90	11,60	12,10
Finska	27,90	29,10	30,00	31,50	34,00	34,90	32,50	33,60
Švedska	31,10	32,40	33,00	35,00	36,90	36,10	31,30	37,00
Engleska	27,70	29,60	30,40	32,20	33,70	29,60	25,30	27,40
Island	33,60	36,50	44,30	43,80	48,00	32,30	27,20	29,90
Lihtenštajn	79,30	80,40	84,30	90,70	95,10	97,30	-	-
Norveška	43,60	45,40	52,60	57,60	60,20	64,00	55,30	63,80
Švicarska	38,90	39,20	39,90	41,30	41,60	44,50	45,50	51,20
Hrvatska	6,80	7,40	8,10	8,90	9,80	10,80	10,30	10,40
Makedonija	2,10	2,20	2,40	2,60	2,90	3,30	3,30	-
Turska	4,10	4,70	5,70	6,10	6,80	7,10	6,10	7,60
SAD	33,90	32,50	34,30	35,60	33,90	31,90	32,50	35,30
Japan	29,30	29,00	28,70	27,20	25,00	-	-	-

Izvor: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

Najveći BDP po stanovniku u EU-u, iskazan paritetom kupovne moći, zabilježio je prošle godine Luksemburg, a najmanji Bugarska, dok je Hrvatska dosegla 42,6% europskog prosjeka. Temeljem podataka europskog statističkog ureda, u 2010. godini Hrvatska je po BDP-u prestigla Mađarsku i bolja je od sedam članica EU-a. Brojni su uzroci regionalnih nejednakosti. Oni mogu biti rezultat dugogodišnjih ograničenih mogućnosti razvoja, te društvenih i globalnih gospodarskih promjena, a najčešće pogrešnog koncepta razvoja. Učinak tih nedostataka ogleda se u društvenom osiromašenju, lošoj kvaliteti obrazovanja, visokoj stopi nezaposlenosti i neadekvatnoj infrastrukturi. Na temelju tih premisa i raznih kriterija, regije se mogu podijeliti na razvijene, nerazvijene, prenaseljene i depresivne (Sofija Adžić, 2011).

- **Razvijene regije** karakterizira: natprosječna razina razvijenosti, veoma razvijena infrastruktura i informacijsko - komunikacijska tehnologija, visoki životni standard, stalan i dinamičan rast novostvorene vrijednosti i zaposlenosti.
- **Nerazvijene regije** karakterizira: nepovoljna privredna struktura i tehnološka zaostalost, slab razvoj, visoka stopa nezaposlenosti, depopulacija stanovništva, nerazvijena infrastruktura i niska razina životnog standarda.
- **Prenaseljene regije** karakterizira: visoka razina gospodarske razvijenosti i ekstremno visoka urbana koncentracija stanovništva, infrastrukture i privrednih aktivnosti. Do pojave prenaseljenosti dolazi zbog jakih težnji osnivanja i razvoja privrednih aktivnosti u razvijenim sredinama, jer su u tim regijama investicije rasterećene od troškova proširenja infrastrukture, karakterističnih za nerazvijene regije.
- **Depresivne regije** ne raspolažu poduzetničkim i gospodarskim aktivnostima. Suština njihovog problema je u privrednoj strukturi. Osnovne regionalne djelatnosti su tokom vremena izgubile svoja pokretačka svojstva i nisu pravovremeno zamijenjene novim gospodarskim djelatnostima. Te regije karakterizira naglo povećanje nezaposlenosti i pad novostvorene vrijednosti (bruto društvenog proizvoda).

Republika Hrvatska je podijeljena na tri statističke regije i to:

- **Sjeverozapadnu Hrvatsku**, koju čine: Grad Zagreb, Zagrebačka, Krapinsko-zagorska, Varaždinska, Koprivničko-križevačka i Međimurska županija.
- **Središnju i Istočnu (Panonsku) Hrvatsku**, koju čine: Bjelovarsko-bilogorska, Virovitičko-podravska, Požeško-slavonska, Brodsko-posavska, Osječko-baranjska, Vukovarsko-srijemska, Karlovačka i Sisačko-moslavačka županija.

- **Jadransku Hrvatsku koja** obuhvaća: Primorsko-goransku, Ličko-senjsku, Zadarsku, Šibensko-kninsku, Splitsko-dalmatinsku, Istarsku i Dubrovačko-neretvansku županiju.

Konkurentnost gospodarstva na nacionalnoj razini odraz je konkurentskih sposobnosti na regionalnim razinama. Regionalna konkurentnost mjeri se prema modelu regionalnog indeksa koji se prikazuje u tablici 4.

Tablica 4: Model regionalnog indeksa konkurentnosti

Stupovi konkurentnosti			
Demografija, zdravlje i kultura	Poslovno okruženje		Regionalni indeks konkurentnosti
Obrazovanje			
Osnovna infrastruktura i javni sektor			
Poslovna infrastruktura			
Investicije i poduzetnička dinamika	Poslovni sektor	Statistički indikatori (2/3)	
Razvijenost poduzetništva			
Ekonomski rezultati – razina			
Ekonomski rezultati – dinamika			
Lokacijske prednosti	Poslovno okruženje	Perceptivni indikatori (1/3)	
Lokalna uprava			
Infrastruktura			
Vladavina prava			
Obrazovanje			
Financijsko tržište i lokalna konkurencija			
Tehnologija i inovativnost	Poslovni sektor		
Klasteri			
Marketing i menadžment			

Izvor: Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2010. <http://www.konkurentnost.hr> 10.9.2011.

Konkurentnost svake zemlje i njezinih regija mjeri se prema kriterijima, pri čemu je Hrvatska 2010. godine jako dobro prošla, kad se radi o kvaliteti njezine infrastrukture, poput autocesta, raširenosti interneta i mobitela. Po tim kriterijima svrstava se među prvih 40 zemalja. Najgore se svrstala kad je riječ o visini i učinkovitosti poreza, troškovima rada, poljoprivrednoj politici, pravnom okviru za strana ulaganja i teretu vladine regulative. U tim kriterijima Hrvatska je pala na samo dno svjetske ljestvice, između 137. i 140. mjesta. Prosjek joj podižu rezultati u infrastrukturi, obrazovanju i zdravstvu. Višegodišnji pad konkurentnosti udaljio je Hrvatsku od članica EU-a i približio je zemljama jugoistoka Europe. Rang konkurentnosti pojedinih zemalja prikazuje se na tablici 5.

Tablica 5.: Rang zemalja na ljestvici konkurentnosti

1.	Švicarska
2.	Singapur
3.	Švedska
4.	Finska
5.	SAD
6.	Njemačka
17.	Saudijska Arabija
18.	Francuska
26.	Kina
38.	Češka
40.	Tunis
41.	Poljska
48.	Makedonija
57.	Slovenija
60.	Crna Gora
74.	Bugarska
76.	Hrvatska
77.	Rumunjska
78.	Albanija
79.	Makedonija
95.	Srbija
100.	Bosna i Hercegovina

Prikazani rang zemalja upozorava da vlasti nekih zemalja, uključujući gotovo sve zemlje bivše države, moraju provesti reforme i to, prije svega, na tržištu rada i produktivnosti, u javnoj upravi i makroekonomskoj stabilnosti. Budućnost se ne događa sama od sebe. Ako je pustimo da se dogodi, onda ćemo životariti.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Hrvatska je pregovore s EU-om završila. Očekuje se da će u prosincu 2011. godine uslijediti potpisivanje Ugovora o prijemu u članstvo, te sam ulazak u EU sredinom 2013. godine. Najvredniji aspekt pristupanja EU-u jest činjenica da se na taj način pokreću reforme u svim područjima društvenog života, što bi u konačnici trebalo donijeti veći gospodarski rast i političku stabilnost. Hrvatska će nakon pristupanja postati aktivni stvaratelj politika EU-a, pa će kroz to njezin opći politički položaj biti ojačan. Nadalje, pristupanje Hrvatske EU-u imat će daljnje pozitivne implikacije i za druge zemlje jugoistočne Europe za koje će to značiti doprinos stabilizaciji šire regije, te nastavku demokratizacije u tom dijelu Europe.

Putem reformi, koje su povezane s pristupanjem EU-u, Hrvatska će se modernizirati i postati pouzdanija za ulaganja i efikasnija u obavljanju javnih ovlasti. U nekim područjima kao što su poljoprivreda, promet i zaštita okoliša, troškovi usklađivanja sa standardima EU-a bit će veliki za državu. Ipak, srednjoročno i dugoročno premašit će ih koristi. Za hrvatske proizvođače, reforme povezane s pristupanjem podrazumijevaju troškove prestrukturiranja. No, ti će kratkoročni troškovi srednjoročno i dugoročno prerasti u koristi, jer će uspješno prestrukturiranje značiti povećanje konkurentnosti i dohotka, te bolji standard zaposlenih. Za hrvatske će potrošače već u kratkoročnom razdoblju pristupanje Uniji donijeti koristi. Omogućit će im veći izbor i niže cijene roba i usluga, te bolju zaštitu i sigurnost. Najveći izazov i konkurentna prednost koju mogu očekivati članice EU-a je korištenje njezinih fondova. Tu šansu Hrvatska u procesu vođenja pregovora s EU-om nije optimalno iskoristila, a trebala je i morala je iskoristiti svoje prednosti i mogućnosti.

LITERATURA:

1. Adžić, S. (2011). Regionalna ekonomija Evropske unije, Univerzitet u Novom Sadu -Ekonomski fakultet Subotica, Subotica, str. 19.
2. Arbutina, H., Kuliš, D. i Pitarević, M. (2002). "Usporedba i usklađivanje hrvatskoga poreznog sustava s poreznim sustavima Europske unije": Institut za javne financije, 83.-105. Dostupno na: [<http://www.ijf.hr/EU/arbutina-kulis-pitarevic.pdf>].
3. Belošević, Matić, J. (2009). Hrvatsko gospodarstvo 2009. godine, Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, str. 35.
4. Cuculić, J., Faulend, M. i Šošić, V. (2004). "Fiskalni aspekti pridruživanja: Možemo li u Europsku uniju s proračunskim deficitom?" [online]. Financijska teorija i praksa, 28 (2), 155.-179. Dostupno na: [<http://www.ijf.hr/Eu2/Cuculic-faulend-sosic.pdf>].
5. EU Funds: Community Programme, <http://www.eu.community.php> (3. rujna 2011.)

6. European Commission (2003). Europe at a Crossroads: The Need for Sustainable Transport, Europe on the Move Series, Brussels: European Commission, Directorate-General for Press and Communication.
7. European Commission (2004). Standard Eurobarometer 62: Javno mnijenje u Europskoj uniji: Nacionalni izvještaj – Hrvatska, Bruxelles: jesen 2004.
8. European Commission (2006). Enlargement, Two Years After: An Economic Evaluation, Occasional Papers, Brussels: European Commission, Directorate-General for Economic and Financial Affairs.
9. Fićor, M. (2009). Gospodarski profil RH u 2009. godini, Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, str. 15.
10. <http://www.eu-pregovori.hr>. (5.9.2011.)
11. <http://www.konkurentnost.hr/lgs.axd>, (10. rujna 2011.)
12. Kandžija V., Cvečić, I. (2008). Makrosustav Europske unije, Ekonomski fakultet Rijeka, Rijeka, str. 30.
13. Kandžija V., Cvečić, I. (2011). Ekonomika i politika Europske unije, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, str. 297.
14. Kesner-Škreb, M., Pleše, I. i Mikić, M. (2003). “Državne potpore poduzećima u Hrvatskoj 2001. godine” [online]. Financijska teorija i praksa, 27 (3), 287-330. Dostupno na: [http://www.ijf.hr/financijska_praksa/PDF-2003/3-03/skreb-plese-mikic.pdf].
15. Vujić, V. (2008). Menadžment promjena, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija, str. 25.
16. Vukadinović, R., Čehuljić, L. (2005). Politika europskih integracija, Topical, Zagreb, str. 365.

THE PROCESS OF ADAPTATION AND USE OF FUNDS OF THE EUROPEAN UNION - THE EXAMPLE OF CROATIA

SUMMARY: In the middle of 2011, Croatia temporarily closed all chapters of negotiation with the European Union. During this process, Croatia started implementing regional reforms and economic policies leading to competitive progress and more effective use of EU funds. This paper deals with statistical division of Croatian territory in three regions. It analyses statistical indicators which describe factors and areas of competitiveness of Croatian (Counties) regions. It also synthesises economic effects of use of EU funds and processes which are taking place in Croatia during preparations for the accession to full EU membership, as well as possibilities to participate in various pre-accession programmes and other forms of financial and technical assistance.

KEY WORDS: regionalization, competitiveness, accession, European programm, funds.